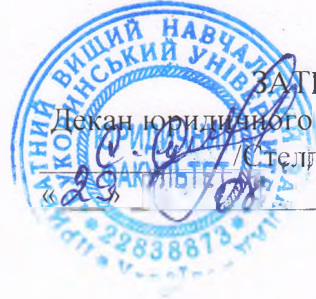

Приватний вищий навчальний заклад
«Буковинський університет»
Юридичний факультет
Кафедра Фундаментальних юридичних дисциплін

СХВАЛЕНО
на засіданні науково-методичної
ради факультету
протокол № 1 від 29 серпня 2024 р.

ЗАТВЕРДЖУЮ
Декан юридичного факультету
/Стелла КЕЛЬБЯ/
_____ 2024 р.

СИЛАБУС
вибіркової навчальної дисципліни
«Римське приватне право»

Освітньо-професійна програма:	<u>Право</u>
Спеціальність:	<u>081 «Право»</u>
Галузь знань:	<u>08 «Право»</u>
Рівень вищої освіти:	<u>перший (бакалаврський)</u>
Факультет:	<u>Юридичний</u>
Мова навчання:	<u>Українська</u>
Розробник:	<u>Гудима Мирослава Мирославівна, доцент кафедри фундаментальних юридичних дисциплін</u>
Профайл викладача	<u>http://bukuniver.edu.ua/university/faculties-and-departments/faculty-of-law/department-of-fundamental-legal-disciplines/</u>
E-mail:	<u>myroslava.gudyma@gmail.com</u>
Консультації	<u>четвер з 10.00 до 16.00</u>

1. Анотація дисципліни (призначення навчальної дисципліни)

Навчальна дисципліна «Римське приватне право» є вибірковою складовою навчального плану підготовки фахівців першого бакалаврського рівня вищої освіти галузі знань 08 «Право» спеціальності 081 «Право» в обсязі 120 годин, з яких для здобувачів денної форми навчання передбачено: лекцій – 20 год., практичних занять – 20 год., і самостійної роботи – 80 год.; та для здобувачів заочної форми навчання: лекцій – 4 год., практичних занять – 4 год., та самостійної роботи – 112 год. Навчальна дисципліна побудована відповідно до вимог Європейської Кредитно-Трансферної системи (ECTS) і складається з 4 кредитів. Форма підсумкового контролю – залік.

Навчальна дисципліна «Римське приватне право» знайомить здобувачів вищої освіти з римською правовою культурою, її впливом на розвиток сучасної цивілістики та інших приватних галузей права. Вивчення основ римського приватного права допоможе підготувати здобувачів до освоєння ряду приватно-правових дисциплін, сформулювати у сучасного правознавця юридичне мислення та підходи до юридичного вирішення конкретних казусів та питань.

Предметом вивчення дисципліни «Римське приватне право» є: основні принципи, традиції, джерела римського права, окремі поняття, терміни, категорії, формули та інститути римського приватного права, специфіка правового регулювання приватно-правових відносин, що є актуальними і на сьогодні.

2. Мета і завдання дисципліни

Метою курсу «Римське приватне право» є формування знання та розуміння здобувачами природи і сутності, основних термінів, понять та формул римського приватного права. На досягнення цієї мети спрямовані наступні завдання:

- ✓ з'ясувати предмет римського приватного права, специфіку римського права;
- ✓ виявити критерії розмежування приватного та публічного права в римській державі;
- ✓ дослідити форми вираження римського приватного права;
- ✓ вивчити поняття фізичної та юридичної особи у римському приватному праві, їх правоздатності й дієздатності (її диференціації) та правового статусу окремих категорій населення римської держави;
- ✓ засвоїти поняття сім'ї та римського шлюбу, а також інші основні інститути сімейного права у римському приватному праві;
- ✓ виявити поняття та види процесів, історичні види цивільного процесу та основні процесуальні інститути в римському приватному праві;
- ✓ дослідити поняття речей та їх види, а також основні речові права (володіння, право власності, речові права на чуже майно);
- ✓ з'ясувати зміст зобов'язальних правовідносин та їхню відмінність від речових;
- ✓ вивчити поняття договору, класифікацію договорів, порядок їх укладення та умови дійсності; вміти розмежовувати різні види договорів;
- ✓ з'ясувати зміст позадоговірних правовідносин: правовідносин нібито з договорів; деліктів та нібито з деліктів;
- ✓ вивчити основні інститути спадкового права у римському приватному праві.

Здобувачі освіти під час вивчення курсу повинні:

- ✓ 1) знати: предмет римського приватного права, основну специфіку римського права; поняття та види джерел римського права; поняття особи як суб'єкта права, поняття правоздатності і дієздатності, види правоздатності, зміст правоздатності, підстави її обмеження та втрати, правовий статус окремих категорій суб'єктів римського права, поняття та види юридичної особи; поняття римської сім'ї, поняття римського шлюбу, умови укладення й розірвання шлюбу, підстави припинення шлюбу, специфіку майнових та особистих правовідносин чоловіка та жінки на різних етапах розвитку римського права, правовідносин батьків та дітей; поняття цивільного процесу, основні процесуальні

інститути, поняття позовної давності, особливі засоби преторського захисту; поняття речових прав, поняття речей та класифікацію речей, поняття та суть володіння, права власності та прав на чужі речі, як основних речових прав у римському праві, види прав на чужі речі, захист речових прав; зміст та види права власності, підстави набуття і втрати права власності; поняття, зміст та види зобов'язання, підстави виникнення зобов'язань, умови належного виконання зобов'язань, підстави припинення зобов'язань, забезпечення виконання зобов'язань; поняття договору, види договорів, умови дійсності договору, порядок укладення договору; поняття та характерні ознаки окремих видів договорів, а також порядок їхнього укладення, поняття та зміст безіменних контрактів, поняття та види пактів; поняття та елементи делікту, види приватних деліктів; поняття та види спадкування, здійснення спадкування в римському праві.

- ✓ 2) *вміти*: класифікувати джерела римського права; розмежовувати римське приватне та публічне право; розрізняти поняття фізичної та юридичної особи, категорії фізичних осіб за станом громадянства в римській державі; класифікувати юридичних осіб; розмежовувати легісакційний, формулярний та екстраординарний процеси, диференціювати позови в римському праві; відділяти агнатське і когнатське споріднення; розрізняти шлюб із чоловічою владою і без чоловічої влади; розмежовувати речові і зобов'язальні права, класифікувати речі в римському праві; розрізняти різні види прав на чужі речі; розмежовувати способи набуття права власності; диференціювати петиторний, негаторний та віндикаційний позови; класифікувати зобов'язання, розмежовувати новацію та цесію; розмежовувати види договорів; диференціювати реальні та консенсуальні договори; відрізняти контракти та безіменні контракти; розмежовувати різні види приватних деліктів; розрізняти спадкування за законом та спадкування за заповітом, а також використовуючи першоджерела вирішувати конкретні практичні казуси.

3. Пререквізити.

Вивчення навчальної дисципліни «Римське приватне право» базується на знаннях та вміннях, отриманих здобувачами вищої освіти при вивченні таких навчальних дисциплін: «Теорія держави і права», «Історія держави і права зарубіжних країн».

4. Компетентності та результати навчання

Під час вивчення дисципліни, відповідно до освітньо-професійної програми, формуються наступні:

Інтегральна компетентність

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі у галузі правничої діяльності.

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК4. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК8. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК14. Цінування та повага різноманітності та мультикультурності

Фахові компетентності спеціальності (СК)

СК2. Здатність аналізувати ретроспективи розвитку правових явищ та процесів у контексті їх впливу на сучасну правову систему.

СК8. Здатність застосовувати правові принципи та доктрини.

СК10. Здатність використовувати різноманітні інформаційні джерела для повного та всебічного встановлення певних обставин.

СК12. Здатність аналізувати правові проблеми та обґрунтовувати правові позиції.

СК13. Здатність до критичного та системного аналізу правових явищ.

СК16. Здатність до логічного, критичного і системного аналізу документів, розуміння їх правового характеру і значення

Отримуються наступні програмні результати навчання (РН):

РН 3. Проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел (теми 2-6)

РН 12. Доносити до респондента матеріал з певної правової проблематики доступно і зрозуміло (теми 1-6).

РН 19. Пояснювати природу та зміст основних правових явищ і процесів (теми 1-6).

РН 20. Виокремлювати і аналізувати юридично значущі факти і робити обґрунтовані правові висновки (теми 2-6).

5. Зміст навчальної дисципліни

При викладанні тем використовуються інформаційні технології навчання: презентації та робота з електронними ресурсами.

При підготовці до занять та виконанні самостійної роботи здобувачу рекомендується використовувати Робочу програму з навчальної дисципліни «Римське приватне право».

Змістовий модуль 1.

Тема 1. Поняття, специфіка та форми римського права

Тема 2. Становище особи в римській державі. Сімейний статус фізичної особи

Тема 3. Захист прав. Позови

Змістовий модуль 2.

Тема 4. Речове право

Тема 5. Зобов'язальне право

Тема 6.. Спадкове право

6. Система контролю та оцінювання

Методи навчання:

- вербальні методи (лекція, диспут, пояснення, розповідь);
- практичні методи (практичні роботи);
- наочні методи (демонстрація, ілюстрація);
- робота з інформаційними ресурсами: з навчально-методичною, науковою, нормативною літературою та інтернет-ресурсами;
- самостійна робота над індивідуальним завданням або за програмою навчальної дисципліни;
- дистанційне навчання з використанням відповідних онлайн-платформ;
- метод мозкового штурму;
- кейс-технології.

Форми та методи оцінювання:

- усне опитування;

- письмове опитування;
- тестування;
- презентація результатів виконаних завдань;
- аналітичні звіти;
- розв'язування практичних ситуацій;
- підсумковий контроль – залік.

Форми оцінювання студентів:

Поточне оцінювання: оцінювання здійснюється впродовж семестру шляхом запровадження навчально-методичного інструментарію з використанням активних методів і технологій організації навчального процесу, зокрема: тестові завдання, задачі, доповіді, інші інтерактивні методи навчання.

Поточний контроль проводиться на кожному практичному занятті, за результатами виконання самостійних завдань, а також передбачає оцінювання теоретичної підготовки студентів з кожної теми.

Семестрову кількість балів формують бали отримані в процесі теоретичного засвоєння матеріалу, практичних занять та самостійної роботи впродовж семестру за накопичувальною сумою від 0 до 100 балів за всіма видами робіт, передбачених з даної дисципліни за темами (в тому числі враховуються результати тематичного тестування), а також бали за підсумковий модульний контроль.

Підсумковий модульний контроль проводиться з метою визначення результатів за період теоретичного навчання студентів на останньому за розкладом занятті. Основною формою підсумкового модульного контролю є контрольна робота.

Оцінювання здійснюється за національною шкалою – «відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно» та за шкалою ECTS.

Критерії оцінювання результатів навчання з навчальної дисципліни **Шкала оцінювання: національна та ECTS**

СУМА БАЛІВ	ОЦІНКА ECTS	ОЦІНКА ЗА НАЦІОНАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ	
		Екзамен	Залік
90-100	A	Відмінно	Відмінно
82-89	B	Добре	Добре
74-81	C		
64-73	D	задовільно	задовільно
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно	незадовільно
1-34	F		

Розподіл балів з навчальної дисципліни

Залік:

Поточний контроль (максимальна кількість балів)		Загальна максимальна кількість балів
Модуль I	Модуль II	
50	50	100

Здобувач повинен ознайомитися і дотримуватися Положення про забезпечення академічної доброчесності у ПВНЗ «Буковинський університет», яке міститься у вільному доступі на офіційному сайті університету. Студент повинен виявляти дисциплінованість, вихованість, доброзичливість, чесність, відповідальність.

Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає: самостійне виконання навчальних завдань, завдань підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей); посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації. Списування (копіювання тексту) під час виконання письмових робіт та екзаменів заборонені. Користування мобільними пристроями допускається лише з дозволу викладача під час онлайн-тестування та підготовки практичних завдань. Самостійні роботи у вигляді рефератів, доповідей, презентацій повинні мати коректні текстові посилання на використані інформаційні джерела. Використання можливостей штучного інтелекту може мати місце в обмеженому ряді випадків, у кожному разі із погодженням з викладачем.

Література

Основна:

1. Дроніков В.К. Римське приватне право. К.: Вид-во Київського університету, 1961. 198 с.
2. Калюжний Р.А. Римське приватне право : Курс лекцій. К.: Істина, 2005. 144 с.
3. Макаруч В. С. Основи римського приватного права: Навч. посібник. К. : Атіка, 2003. 255 с.
4. Основи римського приватного права : підруч. для студ. юрид. вищ. навч. закл. / Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого / В.І. Борисова (заг.ред.), Л.М. Баранова (заг.ред.). Х. : Право, 2008. 224 с.
5. Орач Є.М., Тищик Б.Й. Основи римського приватного права і Львівський держ. ун-т ім. Івана Франка. К. : Юрінком Інтер, 2000. 272 с.
6. Підпригора О.А., Харитонов Є. О. Римське право : Підручник. К. : Юрінком Інтер, 2007. 511 с.
7. Римське приватне право. Навчальний посібник. Вахонєва Т.М., Ізарова І.О., Павловська Н.В. / За заг.ред. Ізарової І.О. К. Подолін. 2010. 244 с.
8. Трофанчук Г.І. Римське приватне право : Навчальний посібник. К. : Атака, 2006. 248 с.
9. Калюжний Р.А., Вовк В. М. Римське приватне право: підруч. для вищ. навч. закл. К.: «МП Леся», 2014. 240 с.
10. Кирпичов О.А., Соловійова В.В. Римське приватне право: навч. посіб. Донецьк: ТОВ «Юго-Восток, Лтд», 2007. 320 с.
11. Колісниченко АЛ. Історія держави і політико-правових вчень Стародавньої Греції та Риму: Навч. посіб. для студ. вищ. закл. освіти, що навч. за напрямом політологія та правознавство / Миколаївський держ. гуманітарний ун-т ім. Петра Могили. Миколаїв: Вид-во МФ НаУКМА, 2002. 274 с.
12. Макаруч В.С. Основи римського приватного права: навч. посіб. / В.С. Макаруч. К. : Атіка, 2015. 256 с.

13. Орач Є.М., Тищик Б.Й. Основи римського приватного права: Навчальний посібник Львів: Ред.-внд. Відділ Львів, ун-ту, 2009. 238 с.
14. Основи римського приватного права: підруч. / за заг. ред. В.І. Борисової Л.М. Баранової. Харків: Право, 2008. 224 с.
15. Калашников, В.М. Римське право : нав. посіб. Д.: РВВ ДНУ, 2010. 88 с.

Додаткова література:

1. Васильченко В. В. До питання про можливість рецепції стародавнього римського порядку спадкування за законом у сучасному спадковому праві України. Право України. 1997. № 5. С. 46–49.
2. Васильченко В. В. Римське спадкове право на тлі права сучасного. Запоріжжя : Верже, 1999. 130 с.
3. Гончаренко В.О. Рецепція римського приватного права як основа розвитку сучасного цивільного законодавства України. Держава і право : Зб. наук, праць. Юридичні і політичні науки. Спецвип. Т. 1. Київ: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2005. С. 351 – 356.
4. Гончаренко В.О. Система договорів римського права та деякі питання її рецепції в сучасному цивільному законодавстві України. Університетські наукові записки: Наук, часопис Хмельницького ун-ту управління та права. 2005. № 3 (15). С. 121–125.
5. Грабинський М. Місце міжнародного договору в системі джерел міжнародного приватного права. Наукові інновації та передові технології. 2023. № 5 (19). С. 271-281.
6. Грабинський М. Римське право як основа міжнародного права. Український часопис міжнародного права. 2023. № 2/2023. С. 25-29. DOI: <https://doi.org/10.36952/uail.2023.2.25-29>
7. Гранін В. Зобов'язання з безпідставного збагачення за римським правом. Актуальні проблеми держави і права : Зб. наук. пр. О : Юрид. літ., 2004. Вип. 23. С. 201–206.
8. Гутьєва В.В. Емфітевзис у римському праві та його рецепція у праві України : автореф. дис. ... канд. юр. наук за спец. 12.00.01.. Львів, 2003. 19 с.
9. Гутьєва В.В. Інститут емфітевзису в пам'ятках римського приватного права. Актуальні проблеми держави і права : Зб. наук, праць. Вип. 13. Одеса : Юридична література, 2002. С. 127–135.
10. Гутьєва В.В. Права та обов'язки сторін договору емфітевзису за римським приватним правом. Актуальні проблеми держави і права. Зб. наук, праць. Вип. 11. Одеса : Юридична література, 2001. С. 254–267.
11. Гутьєва В.В. Спадкова оренда землі в Стародавньому Римі. Вісник Львівського ун-ту. Сер. юрид. 2002. Вип.37. С. 142–148.
12. Гутьєва В.В. Становлення і розвиток інституту емфітевзису в римському приватному праві. Актуальні проблеми правознавства. Науковий збірник ЮІ ТАНГ. Вип.2. Тернопіль : Юридичний інститут Тернопільської академії народного господарства, 2001. С. 60–67.
13. Дмитрієва Ю. Виникнення та розвиток інституту простого товариства (роль римського приватного права у цьому процесі). Право України. 2007. № 6. С. 126–130.
14. Достдар Р . Рецепція права та правові традиції у сучасному спадковому праві України. Право України. №6. 2010. С. 117–121 .

15. Задорожна С. Вплив особливостей права стародавнього періоду на формування основних принципів міжнародного права. *Jurnalul juridic national: teorie și practică*, 2016, Iss. 22.6. P. 147-151.
16. Задорожна С. М. Звичаєве право та загальні принципи міжнародного права. *Euroasian Academic Research Journal*. № 6(06). Yerevan 2016. С.80-88.
17. Задорожний Ю. А. Вплив римського права на формування романо-германської правової сім'ї. *Часопис Київського університету права*. 2006. № 4. С. 37–42.
18. Задорожний Ю. Роль римського права у контексті формування правової доктрини в країнах романо-германської правової сім'ї. *Право України*. 2006. № 11. С. 41–44.
19. Задорожний Ю.А. До питання про рецепцію римського права. Молодь у юридичній науці : Збірник тез Міжнародної наукової конференції молодих вчених «П'яті осінні юридичні читання» (27–28 жовтня 2006 року, м. Хмельницький): У 5-ти частинах: Частина третя: «Цивільне право. Сімейне право. Міжнародне приватне право. Комерційне право». Підтом 1. Хмельницький: Видавництво Хмельницького університету управління та права, 2006. С. 112–114.
20. Задорожний Ю.А. Поняття «зобов'язання» в римському праві. *Політ: Матеріали V Міжнародної наукової конференції студентів та молодих учених*. К.: НАУ, 2005. С. 516.
21. Задорожний Ю.А. Рецепція та акультурація: теоретичний аспект. *Матеріали VI Міжнародної наукової конференції студентів та молодих учених «Політ»*. 11–12 квітня 2006 р. К.: НАУ, 2006. С. 510.
22. Задорожний Ю.А. Роль римського права у контексті формування правової доктрини в країнах романо-германської правової сім'ї. *Право України*. 2006. № 11. С. 41–44.
23. Задорожний Ю.А. Роль римського права у процесі становлення та формування юридичної освіти в країнах Західної Європи. *Повітряне і космічне право: Юридичний вісник*. 2007. № 1. С. 21–26.
24. Задорожний Ю.А. Філософсько-правовий аспект формування римського права. *Правові засади державотворення України: Матеріали VI Міжнародної науково-технічної конференції «АВІА–2004»*. Т.6. К.: НАУ, 2004. С. 29–32.
25. Задорожний Ю.А. Формування інституту позадоговірних зобов'язань у римському праві. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2006. № 10. С.113–117.
26. Задорожній Ю. А. Римське право – доктринальна першооснова права та юридичної науки в країнах романо-германської правової сім'ї та Україні. К.: ВПЦ «Київ. ун-т», 2009. 173 с.
27. Кирпичов О.А., Соловйова В.В. Римське приватне право : навч. посіб. для студ. виш. навч. закл] / О.А. Кирпичов, В.В. Соловйова. Донецьк : Юго-Восгок, 2007. 320 с.
28. Кривенда О. В. Еволюція позики в праві Стародавнього Риму. *Науковий вісник Чернівецького університету*. Вип. 121. Правознавство. Чернівці. Рута, 2001. С. 50–54.
29. Кривенда О. В. Еволюція позики: досвід права Стародавнього Риму. *Підприємництво, господарство і право*. 2002. № 1. С.53–55.
30. Лоський Кость. *Історія і система римського приватного права*. Т. 1 : *Історія джерел римського права*. К.; Відень : Історія і право, 1921. 132 с.
31. Макарчук В. С. *Основи римського приватного права : навч. посіб. для вищих навч. закладів*. К. : Атіка, 2000. 175 с.
32. Михайленко О.О. Загальна характеристика обмежень права приватної власності за стародавнім римським та сучасним цивільним правом України. *Вісник Запорізького*

- державного університету (юридичні науки). Запоріжжя: Запорізький державний університет. 2001. С.168–174.
33. Михайленко О.О. Про міру волі власника у Стародавньому Римі та Україні. Тези II Науково-практичної конференції, присвяченої пам'яті К.Г. Федорова. Т.1. Запоріжжя: Запорізький державний університет, 1997. С. 33–39.
  34. Михайленко О.О., Васильченко В.В. Межі здійснення волі власника у Стародавньому римському та сучасному речовому праві України. Юридический вестник. 1999. №2. С. 127–129.
  35. Мірзоян А. А. Mandatum римського права. Шляхи євроінтеграції України: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. 17–18 квітня 2004 р. К. : Київський міжнародний університет, 2004. С. 236–241.
  36. Мірзоян А. А. Договір найму послуг в римському приватному праві. Збірник тез наукових робіт учасників I Всеукраїнської цивілістичної наукової конференції студентів та аспірантів / Упорядн. Денисюк В.В., Степанівський О.Є., Чанишева А.Р., Матійко М.В. Одеська національна юридична академія. Одеса : Фенікс, 2006. С. 39–41.
  37. Новосад, І. В. Договір за римським приватним правом і його імплементація в сучасному законодавстві. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 18 : Право : зб. наук. праць. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2022. Випуск 37. С. 21-26. DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series18.2022.37.04>
  38. Підопригора О. Захист володіння за римським приватним правом. Право України. 1999. № 7. С. 28–35.
  39. Підопригора О., Харитонов Є. Римське право і майбутнє правової системи України. Вісник Академії правових наук України. 1999. № 1. С. 95–103.
  40. Підопригора О., Харитонов Є. Римське право як підґрунтя юридичної освіти. Право України. 2000. № 1. С. 117–120.
  41. Прутян Д.С. Види опіки за римським приватним правом. Актуальні проблеми держави і права. 2007. № 31. С. 123–127.
  42. Прутян Д.С. Інститут опіки за римським правом та його рецепція в сучасному законодавстві України. Юридичний вісник. 2006. № 4. С 145–151.
  43. Прутян Д.С. Опіка за римським правом. Римське право і сучасність: тези доповідей міжнародної науково-методичної конференції (Одеса, 19–20 травня) / Укладачі: В.О. Гончаренко, Р.Є. Еннан. Одеса : Фенікс, 2005. С. 81–82.
  44. Пучкова Г.В. Види та зміст зобов'язань, що виникали внаслідок безпідставного збагачення у класичному римському праві. Актуальні проблеми держави і права. Вип. 33. Одеса : Юрид. літ., 2007. С. 185–192.
  45. Пучкова Г.В., Ніколаєнко О.В. Ніби договірні зобов'язання за римським приватним правом. Актуальні проблеми держави і права : Зб. наук. праць. Вип. 31. Одеса : Юрид. літ., 2007. С. 221–228.
  46. Римське право і сучасність : матеріали V Міжнар. наук.-метод. конф., 30-31 трав. 2008 р. Одес. нац. юрид. акад. / уклад.: Голубева Н.Ю. та ін.; за заг. ред. Є.О.Харитонова. О.: Фенікс, 2008. 292 с.
  47. Северова О. Представництво за римським правом. Юридичний вісник. 2000. № 4. С. 112–115.

48. Федосеев П.М. Институт поруки в римском праве та його рецепція в сучасних системах цивільного права. Актуальні проблеми держави та права. Одеса: Юридична література, 2002. № 12. С.34–40.
49. Федосеев П.М. Гарантії інтересів поручників у класичному римському праві. Вісник Національного університету внутрішніх справ. Х., 2002. Вип. 20. С.151–155.
50. Харитонов Є. О. Приватне право у Стародавньому Римі : навч. посіб. О.: АОБАХВА, 1996. 160 с.
51. Харитонов Є. О., Харитонova О. І. Рецепція римського права як складова концепції вдосконалення цивільного законодавства України. Вісник інст-ту внутр. справ. 1999. № 6. С. 32–35.
52. Харитонов Є. Рецепція римського права як підґрунтя сучасної цивілістики. Вісник Академії прав, наук України. 1998. № 2. С. 104–111.
53. Харитонов Є.О. Історія приватного права Європи: Західна традиція. Одеса : АО БАХВА, 2001. 328 с.
54. Харитонов Є.О. Історія приватного права Європи: Східна традиція. Одеса : Юридична література, 2000. 260 с.
55. Харитонов Є.О. Рецепція римського приватного права (теоретичні та історико-правові аспекти) : автореф. дис. ...доктора. юр. наук за спец. 12.00.01. Одеса, 1997. 51 с.
56. Харитонов Є.О. Рецепція римського приватного права: теоретичні та історико-правові аспекти. Одеса, 1997. 283 с.
57. Харитонов Є.О., Харитонova О. І. Вплив цивілізаційної орієнтованості України на можливість і характер рецепції римського приватного права в її законодавстві. Актуальні проблеми політики. 1998. Вип. 3–4. С. 48–53.
58. Харитонов Є.О., Харитонova О. І. Рецепції приватного права: парадигма процесу. К-д.: Центрально-Українське вид-во, 1999. 144 с.
59. Шевчук Л.В. Основи римського цивільного права : навч. посіб. Чернівці : Рута, 2003. 88 с.
60. Яковюк І. В., Житинський О. В. До питання про трансформацію *jus gentium* у міжнародне право. Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. 2020. Т. 31 (70), № 5. С. 118–122.
61. Ярошенко І. С. Актуальні питання римського цивільного процесу. Правове регулювання економіки. 2012. № 11–12. С. 278–290.
62. Cotter, John, and Elaine Dewhurst. «Lessons from Roman law: EU law in England and Wales after Brexit.» *The Law Teacher* 53.2 (2019): pp.173-188.
63. Dari-Mattiacci, Giuseppe, and Dennis P. Kehoe, eds. *Roman Law and Economics: Institutions and Organizations Volume I*. Vol. 1. Oxford University Press, USA, 2020.
64. Frier, Bruce W. *A casebook on the Roman law of contracts*. Oxford University Press, 2021.
65. Johnston, David. *Roman law in context*. Cambridge University Press, 2022.
66. Mullins, Christopher W. «The Roman Republic and Empire». *A Socio-Legal History of the Laws of War*. Emerald Publishing Limited, 2023. pp. 39-49.
67. Poste, Edward. *Elements of Roman law by Gaius*. BoD–Books on Demand, 2023.
68. Schulz, Fritz, Wolfgang Ernst, and Wolfgang Ernst. *Classical roman law*. Oxford: Clarendon Press, 1951.
69. Stein, Peter G. «Roman law, common law, and civil law». *Tul. L. Rev.* 66 (1991): p. 1591.
70. Watson, Alan. *The spirit of Roman law*. Vol. 1. University of Georgia Press, 1995.

71. Wolff, Hans Julius. Roman law: an historical introduction. University of Oklahoma Press, 1951.
72. Wolodkiewicz W., Zablocka M. Prawo rzymskie. Instytucye. Warszawa: C. H. Beck, 1996.

Інформаційні ресурси:

Органи державного управління:

1. Офіційний сайт Президента України. URL : www.president.gov.ua/ru.
2. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL : www.rada.gov.ua.
3. Офіційний сайт Кабінету Міністрів України. URL : <http://www.kmu.gov.ua>.

Наукові та електронні бібліотеки в Україні:

1. Офіційний сайт Національної бібліотеки України ім. В.І. URL : <http://www.nbuv.gov.ua>.
2. Офіційний сайт Національної парламентської бібліотеки. URL : <http://www.alpha.rada.kiev.ua>.
3. Офіційний сайт Наукової бібліотеки ім. Максимовича. URL : www.library.univ.kiev.ua/ukr/title4.php3.
4. Офіційний сайт Львівської електронної бібліотеки ім. В. Стефаника. URL : www.lsl.lviv.ua/